

KYSTVERKET

Hovedkontoret

Mottakere i henhold til
høringsliste

Deres ref.:

Vår ref.:
2018/2443-3

Arkiv nr.:

Saksbehandler:
Henning Osnes Teigene

Dato:
27.08.2018

Høring - ny forskrift om helseundersøkelse av loser og losaspiranter

Kystverket sender med dette på høring forslag til ny forskrift om helseundersøkelse av loser og losaspiranter. I henhold til losloven § 12 kan departementet gi forskrift om helsekrav til og legeundersøkelse av loser. I delegering av myndighet til Kystverket av 26. mai 2016 delegeres Samferdselsdepartementets myndighet til å fastsette forskrift til Kystverkets hovedkontor.

Den nye forskriften vil erstatte forskrift 28. juni 1974 om legeundersøkelse av loser og losaspiranter og forskrift 9. juli 1974 om synsundersøkelse av loser og losaspiranter.

Høringen er også tilgjengelig på Kystverkets hjemmeside www.kystverket.no. Vi ber om at eventuelle merknader sendes til Kystverket **innen 27. november 2018**. Merknader kan sendes per post til Kystverket, Serviceboks 1502, 6025 Ålesund eller per e-post til post@kystverket.no. Vennligst merk svaret med vår referanse 2018/2443.

Spørsmål vedrørende høringen kan rettes til Henning O. Teigene på telefon 97 98 35 92 eller per e-post til henning.osnes.teigene@kystverket.no.

Bakgrunn

Gjeldende forskrifter om lege- og synsundersøkelse av loser og losaspiranter er utdatert og har ikke vært gjenstand for en revisjon siden de ble gitt i 1974. Instruks for legeundersøkelse av loser og losaspiranter fastsatt av Helsedirektoratet og Fiskeridepartementet 1. desember 1982 har heller ikke vært revidert eller oppdatert siden 1982. Instruksen inkluderte en liste over sykdommer og tilstander som kan medføre udyktighetserklæring og en blankett for helseundersøkelse av loser og losaspiranter som inkluderer losens egenerklæring.

På denne bakgrunn har Samferdselsdepartementet bedt Kystverket om å revidere forskriftene.

Kystverket har gjennomført revisjonen med bistand fra Norsk senter for maritim og dykkemedisin (NSMDM) ved Haukeland universitetssjukehus. Begge legene som sitter i dagens klagenemnd for loser, hvorav en er leder av nemnden, kommer fra NSMDM. NSMDM er et nasjonalt kompetansesenter for sjøfartsmedisin og dykkemedisin og ansatte ved senteret leder tilsvarende klagenemnder for sjøfolk og petroleumsarbeidere.

Sjøsikkerhetsavdeling

Sentral postadresse:	Kystverket Postboks 1502 6025 ÅLESUND	Telefon:	+47 07847	Internett:	www.kystverket.no
				E-post:	post@kystverket.no
For besøksadresse se	www.kystverket.no	Bankgiro:	7694 05 06766	Org.nr.:	NO 874 783 242
Brev, sakskorrespondanse og e-post bes adressert til Kystverket, ikke til avdeling eller enkeltperson					

Det finnes tilsvarende ordninger med helseundersøkelse for sjøfolk og for personer i arbeid på petroleumsinnretninger til havs. På grunn av nærhet til ordningen for sjøfolk og da især sjøfolk med brovaktfunksjon har en ved revisjonen tatt utgangspunkt i ordningen for sjøfolk. Denne er regulert i forskrift 5. juni 2014 nr. 805 om helseundersøkelse av arbeidstakere på norske skip og flyttbare innretninger (helseforskrift for sjøfolk) og ordningen ble revidert relativt nylig (2014). De oppdaterte helsekravene til loser tar utgangspunkt i vedlegget til helseforskrift for sjøfolk og de krav til syn- hørsel, funksjon og medisinske tilstander som er nedfelt der. Disse er igjen basert på internasjonalt harmoniserte krav gjennom STCW-konvensjonen (IMO) og MLC 2006 (ILO). Det er utarbeidet en internasjonal veiledning til medlemsstater av IMO og ILO i form av ILO/IMO Guidelines on Medical Examination of Seafarers. På grunn av losenes særlige arbeidsforhold er det behov for visse tilpasninger. Disse er omtalt nedenfor.

En har i arbeidet også sett hen til ordningen for petroleumssektoren i henhold til forskrift 20. desember 2010 nr. 1780 om helsekrav for personer i arbeid på innretninger i petroleumsvirksomheten til havs, særlig når det gjelder klagenemnd.

I arbeidet er Sjøfartsdirektoratet konsultert med tanke på å harmonisere skjema for vurdering av medisinsk skikkethet og prosessen med utstedelse av helseerklæring og udyktighetserklæring, særlig med sikte på å lette arbeidet for sjømannslegene.

Om innholdet i forslaget

Nedenfor gis en nærmere beskrivelse av de viktigste endringene, sammenlignet med gjeldende forskrifter og instruks.

Hvor det i dag er to forskrifter for henholdsvis lege og synsundersøkelser vil nå alle regler om helseundersøkelse av loser og losaspiranter samles i én forskrift. Forskriften bygger på strukturen i helseforskrift for sjøfolk samtidig som noen særlige reguleringer fra gjeldende forskrifter om syns- og helseundersøkelse av loser og losaspiranter videreføres i den nye forskriften. Blant annet følgende er videreført:

- Regler som retter seg mot Kystverket i § 4. Noen detaljer er tatt ut da de er best overlatt til Kystverkets interne retningslinjer.
- Gyldighetstiden på 2 år og kravet om at helseerklæring for aspiranter ikke må være mer enn 3 måneder gammel, jf. § 5. første og annet ledd.
- Plikten og retten for Kystverket som arbeidsgiver til å kreve ny helseerklæring er presisert i § 5 tredje ledd. I gjeldende forskrift ligger dette til Samferdselsdepartementet.
- Den særlige habilitetsregelen i § 7 tredje ledd om at sjømannslegen ikke må stå i tjeneste- eller avhengighetsforhold til Kystverket. Siste del av leddet videreføres ikke, og erstattes av en henvisning til forvaltningslovens regler om habilitet.
- Ordningen med klagenemnd, men med visse endringer, se nærmere beskrivelse under.

Når Kystverket i forskriften pålegges plikter eller skal orienteres om forhold knyttet til helseerklæring eller udyktighetserklæring vil dette i praksis si Kystverket Lostjenesten, som arbeidsgiver for losene. Når Kystverket i forskriften gis kompetanse til å fastsette skjema eller oppnevne klagenemnd menes Kystverkets forvaltningsmessige del, jf. losloven § 5.

Som nevnt bygger forskriften på systematikken i helseforskrift for sjøfolk, og blant annet følgende elementer er harmonisert med denne forskriften:

- Formålsbestemmelsen, men tilpasset tjenesten som los, jf. § 1.
- Definisjoner, jf. § 3.

- Bruk av sjømannslege godkjent av Sjøfartsdirektoratet i henhold til helseforskrift for sjøfolk
- Prosessen med utstedelse av helseerklæring jf. §§ 6 til 10. Men likevel slik at sjømannslegen ikke kan utstede helseerklæring med begrensninger. Denne muligheten vil ligge til klagenemnden, se nærmere beskrivelse under.
- Presisering av at utstedelse av helseerklæring og udyktighetserklæring er enkeltvedtak etter forvaltningsloven, jf. § 7 annet ledd.
- Ordningen med permanent, foreløpig og midlertidig udyktighetserklæring, jf § 10.
- Sentrale bestemmelser om saksbehandling, slik som opplysningsplikt og klage er tatt inn i § 10 sjette og sjuende ledd og i § 11.
- Krav til syn, hørsel, fysisk funksjon og helsekrav for medisinske tilstander. Disse følger av vedlegget til forskriften, se nærmere beskrivelse under.

Etter modell fra helseforskrift for sjøfolk er det også tatt inn en bestemmelse i § 5 fjerde ledd som forplikter en los til å informere arbeidsgiver og konsultere sjømannslege dersom det er grunn til å anta at han ikke lenger oppfyller forskriftskravene om helse. Til forskjell fra helseforskriften for sjøfolk § 6 tredje ledd er det i bestemmelsen søkt presisert at dette også inkluderer sykehusinnleggelse og sykemeldinger ut over 14 dager. Det er viktig at sjømannslegen og ikke bare fastlegen informeres om alle slike forhold, og det finnes flere eksempler på at dette ikke er gjort.

Det innføres en ordning med utsatt iverksetting ved klage, etter modell fra helseforskrift for sjøfolk jf. § 11 annet ledd. Ordningen er imidlertid tilpasset ved at Kystverket som arbeidsgiver, i praksis Lostjenesten, må gi sitt skriftlige samtykke og at perioden er avgrenset til seks måneder. Klagenemnda vil kunne behandle klager fortløpende så det vil i de aller fleste tilfeller ikke gå urimelig lang tid å få en klage forsvarlig behandlet. Videre er det ingen som kan overta akkurat den funksjonen losene utøver under losing, noe som taler for en begrenset adgang til slik utsatt iverksetting av en udyktighetserklæring. Rent praktisk må sjømannslegen fylle ut skjema for udyktighet med angivelse av varigheten for utsettelsen og samtidig utstede en helseerklæring for tilsvarende periode.

Dagens ordning for klagenemnda forskriftsfestes når det gjelder sammensetning av nemnda. Erfaringen med å ha to leger i nemnda, hvorav en er nemndas leder, er gode. Videre stiller Kystverket med juridisk kompetanse i funksjonen som klagenemndas sekretær. Arbeidstakersiden er representert ved Norsk Losforbund. Sammensetningen er dermed lik tilsvarende klagenemnd for petroleumssektoren. Erfaringene med dagens klagenemnd er at denne er relativt stabil over tid. Videre er ikke arbeidsmengden særlig stor. Det anses derfor ikke nødvendig å utnevne faste vararepresentanter eller en særlig funksjonstid, slik som i petroleumssektoren. Til forskjell fra i dag vil ikke Helsedirektoratet lenger ha en rolle i opprettelse av klagenemnda. Ettersom forskriftskompetanse på området er delegert til Kystverket anses det naturlig at også oppnevning av nemnda gjøres av Kystverket.

På grunn av det lave antallet loser har en valgt en noe annen løsning enn for sjøfolk og petroleumssektoren når det gjelder muligheten for dispensasjoner og begrensninger i helseerklæringer. Losene er en liten og homogen gruppe og for å sikre enhetlig praksis er det valgt å legge muligheten til å fravike kravene i vedlegget og til å sette særlige begrensninger eller vilkår etter individuell vurdering til klagenemnda. Muligheten til å fravike krav i vedlegget (dispensasjon) er gitt i § 13 første ledd, mens muligheten til å sette særlige begrensninger og vilkår er regulert i § 13 tredje ledd. Sjømannslegene vil derfor etter ordningen for loser ikke kunne utstede helseerklæring med begrensninger uten i de tilfeller der dette først er behandlet i klagenemnda som en klage og avgjort der. Dette følger av at det kun er i § 13 tredje ledd det åpnes for særlige begrensninger og hvor det sies at «*begrensningene skal påføres helseerklæringen*».

Som nevnt over er krav til syn, hørsel, fysisk funksjon og helsekrav for medisinske tilstander oppdatert med utgangspunkt i tilsvarende krav for sjøfolk med brovaktfunksjon. I dag følger kravene av instruks fra 1982. Denne er imidlertid så utdatert at det var mest tjenlig i revisjonsarbeidet å ta utgangspunkt i vedlegget til helseforskrift for sjøfolk, som inneholder helsekrav, oppdatert så sent som i 2014. Krav til syn, hørsel, fysisk funksjon og helsekrav for medisinske tilstander vil følge som vedlegg til forskriften og innholdet vil dermed gjelde som forskrift. Sjømannslegene vil gjenkjenne mye av systematikken og innholdet i vedleggene. De endringer som er gjort er som følge av at begrenset helseerklæring er uaktuelt og for å gi mer konkret veiledning knyttet til sjømannslegens vurderinger opp mot tjenesten som los.

I gjeldende forskrift og instruks er det ingen fysiske funksjonskrav til los og losaspiranter. Dette endres nå ved at kravene harmoniseres med tilsvarende krav for sjøfolk. Som for sjøfolk vil testing kun være aktuelt når det er indikasjon på at funksjonskrav ikke tilfredsstilles. Det innføres en egen funksjonstest med klatring (med fallsikring) opp og ned en 8 meter lang leder langs en vertikal vegg, tilsvarende et loslederarrangement. Denne skal gjennomføres før opptak og hvert femte år, i forbindelse med sikkerhetskurs. Slik klatretest kan også kreves dersom sjømannslegen finner det nødvendig for å verifisere fysisk funksjonsevne. For visse medisinske tilstander kan det også være aktuelt for sjømannslegen å kreve klatretest.

Listen med medisinske tilstander er oppdatert og det er gjort mange endringer og justeringer på grunn av vesentlig utvikling innen medisin siden gjeldende instruks fra 1982. Mange flere medisinske tilstander kan i dag behandles bedre enn før og med mindre bivirkninger av medisiner. Noen ganger er behov for legekontroll avløst av egenkontroll. Listen er utarbeidet med utgangspunkt i tilsvarende liste for sjøfolk, men likevel slik at det ikke finnes en kolonne for «*skikket med begrensning*», jf. at kun klagenemnda kan sette særlige begrensninger eller vilkår for en helseerklæring.

De viktigste endringene i forhold til gjeldende forskrift og instruks er følgende:

- Krav om årlig helseerklæring etter fylte 50 år videreføres ikke.
- Krav om ukorrigert syn for losaspiranter videreføres ikke.
- Fysiske funksjonskrav blir nytt og det innføres egen målrettet funksjonstest (klatretest).
- Kravet om at legeerklæring må være utstedt av lege eller legekontor godkjent av Helsedirektoratet videreføres ikke. Disse ordningen eksisterer ikke lenger. I stedet bygger den nye forskrift på ordningen med sjømannsleger godkjent av Sjøfartsdirektoratet til å utføre helseundersøkelse av sjøfolk.
- Regelen om at Samferdselsdepartementet kan bestemme at undersøkelse skal skje ved bestemt legekontor videreføres heller ikke. Ordningen har ikke vært benyttet så langt Kystverket vet og ordlyden synes heller ikke forenlig med prinsippet om fritt legevalg.

En del elementer fra helseforskrift for sjøfolk som er særegent for skipsfarten er ikke tatt med i utkastet til ny helseforskrift da de er uaktuelle for los. Vi nevner her for ordens skyld de viktigste:

- Særlige regler om utløp av gyldighet mens skip er i sjøen
- Mulighet til å få erklæring fra lege med praksis utenfor Norge
- Samsvar for erklæringer utstedt i et EØS-land

Konsekvenser

Total sett vil det nye regelverket være tydeligere utformet og i pakt med dagens medisinske virkelighet. Sjømannslegene vil finne mye bedre støtte i forskriften for å utstede helseerklæring og praksis vil formodentlig bli mer enhetlig som en følge.

En fast klagenemnd som også håndterer individuelle vurderinger vil videre bidra til enhetlig praksis.

Klatretest er et strengere krav enn før, men er en kopi av den daglige virkelighet losen skal mestre. Det antas ikke at testen i praksis vil få store konsekvenser.

Forslaget antas å ikke ha noen direkte økonomiske konsekvenser, ut over noe økte kostnader for Lostjenesten i forbindelse med innføringen av klatretest.

Dersom skjema og erklæringen i større grad kan harmoniseres med tilsvarende skjema forvaltet av Sjøfartsdirektoratet vil den administrative byrden for sjømannslegene reduseres noe.

Med hilsen

Arve Dimmen
avdelingsdirektør

Henning Osnes Teigene
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopimottaker:

- Samferdselsdepartementet

Høringsliste:

- Norsk Losforbund
- Sjøfartsdirektoratet
- Helsedirektoratet
- Arbeids- og sosialdepartementet
- Nærings- og fiskeridepartementet
- Norsk senter for maritim og dykkemedisin
- Norsk Forening for Maritim Medisin
- Legeforeningen
- Losoldermannsforbundet
- NTL Kystverket
- Norsk Sjøoffisersforbund
- Krigsskoleutdannedes Offiserers Landsforening